

Sygn. akt I UK 513/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania K. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 15 kwietnia 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 lutego 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] odmówił ubezpieczonemu K. K. prawa do emerytury, ponieważ ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 5-letniego okresu pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, o której mowa w art. 50c ustawy z

dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach i rentach), wykazując jedynie 4 lata, 4 miesiące i 10 dni pracy górniczej.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 19 czerwca 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury poczynszyszy od dnia 1 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony, urodzony 18 grudnia 1951 r., na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymował się łącznym stażem składkowym i nieskładkowym w wymiarze 30 lat i 10 dni, w ramach którego organ rentowy uznał 4 lata 4 miesiące i 10 dni za pracę górniczą. Ubezpieczony od dnia 2 lutego 1970 r. do dnia 3 stycznia 1973 r. pracował jako górnik pod ziemią w kopalni KWK C., w tym od dnia 30 października 1970 r. do dnia 9 listopada 1972 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. Sąd Okręgowy podniósł, że w rozpoznawanej sprawie mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm., dalej jako ustawa zaopatrzeniowa z 1968 r.) i zachowujące swoją moc na podstawie art. 127 ust. 3 tej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczenia pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 39, poz. 116 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 10 września 1956 r.), stanowiące akt wykonawczy do dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1954 r. Nr 30, poz. 97 ze zm., dalej jako dekret). Zgodnie z § 5 tego rozporządzenia okresy wymienione w art. 8 dekretu zaliczano do wymaganych okresów zatrudnienia tak jak zatrudnienie w II kategorii, z wyjątkiem tych okresów służby wojskowej, które podlegały zaliczeniu do I kategorii zatrudnienia. Jeżeli jednak pracownik bezpośrednio przed okresami wymienionymi w art. 8 dekretu wykonywał zatrudnienie w I kategorii, okresy te zaliczano tak jak zatrudnienie w I kategorii zatrudnienia. Zgodnie z art. 11 ust. 2 i 3 ustawy zaopatrzeniowej z 1968 r. I kategoria zatrudnienia obejmowała między innymi pracowników zatrudnionych pod ziemią (pkt 1). Sąd Okręgowy wskazał, że w świetle art. 108 ust. 1 obowiązującej od dnia 29 listopada 1967 r. ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym

obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1430 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r., czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Wydane na tej podstawie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 22 listopada 1968 r.) w § 5 ust. 1 stanowiło, że żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przepisów tych wynikało, że - pod warunkiem w nich wskazanym - okres zasadniczej służby wojskowej był okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby. Jeśli było to zatrudnienie wymienione w art. 11 ust. 2 pkt 1-6 ustawy zaopatrzeniowej z 1968 r., to również okres służby wojskowej uważany był za takie samo zatrudnienie, a żołnierz był traktowany jak pracownik wykonujący pracę wymienioną w powołanym przepisie. Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11 (LEX nr 1211140), według którego warunki emerytalne dla tych osób, a także dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., które w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęły okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych (art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach) ustala się nie na podstawie przepisów tej ustawy, lecz przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 tej ustawy), czyli rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.) i wcześniejszych, stosownie do czasu objętego konkretnym stanem faktycznym. Odwoływanie się więc do ustawy o emeryturach i rentach w kwestiach dotyczących rodzajów prac lub stanowisk

uznawanych za pracę w szczególnych warunkach, czy zaliczenia okresów ubezpieczenia do pracy górniczej (art. 38) lub do emerytury kolejowej (art. 45 ust. 2) jest bezprzedmiotowe. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2010 r., I UK 333/09 (LEX nr 585739), potwierdził, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby, między innymi w art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony oraz rozporządzenie z dnia 22 listopada 1968 r. Przepisy te, w powiązaniu z § 19 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., stanowiącym, że przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach uwzględnia się również okresy takiej pracy wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, oraz że prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 13, poz. 86 ze zm.), uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, stanowią podstawę wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do uprawnień wynikających z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym do uprawnień emerytalnych przewidzianych w art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Stąd okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia. Wobec powyższego Sąd Okręgowy uznał, że okres pracy górniczej ubezpieczonego po zaliczeniu do niego służby wojskowej odbywanej od dnia 30 października 1970 r. do dnia 9 listopada 1972 r. wynosi 6 lat, 4 miesiące i 20 dni. A zatem na podstawie art. 39, art. 27 ust. 2 i 3, art. 24 ust. 1b pkt 12 oraz art. 46 ustawy o emeryturach i rentach przysługuje mu prawo do emerytury w wieku obniżonym, wobec możliwości obniżenia ustawowego wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1b pkt 12 tej ustawy o 36 miesięcy (3 lata).

Apelację od tego wyroku wywiódł organ rentowy zarzucając naruszenie art. 233 k.p.c., art. 39 w związku z art. 46 oraz art. 50c ust. 1 ustawy z o emeryturach i rentach. Według organu rentowego ubezpieczony nie legitymuje się 5-letnim okresem pracy górniczej wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym

wymiarze czasu pracy, ponieważ art. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach wyznacza zamknięty katalog prac jakie mogą zostać uznane za pracę górniczą, warunkującą nabycie prawa do emerytury górniczej, nie wymieniając w katalogu tych prac służby wojskowej.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2016 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności podniósł, że praca górnicza, o której mowa w art. 39 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach dotyczy pracy wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Charakter odesłania z tego przepisu do art. 50c ust. 1 tej ustawy oraz podkreślenie, że chodzi w nim o pracę górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przesądza, iż nie można zrównywać z tą pracą innych okresów składkowych i nieskładkowych, w tym okresów zasadniczej służby wojskowej (jako okres składkowy z art. 6 ust. 1 pkt 4 tej ustawy), skoro ustawodawca nie uznaje za pracę górniczą w rozumieniu art. 39 okresów wykonywania pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1, nie wykonywanych stale pod ziemią i w pełnym wymiarze czasu pracy. Według doktryny zawarte w poszczególnych jednostkach redakcyjnych art. 39 ustawy o emeryturach i rentach odesłania do art. 50c ust. 1 tego aktu prawnego dotyczą odrębnych rodzajów prac górniczych wymienionych w katalogu zawartym w tym ostatnim przepisie. Art. 39 pkt 1 ustawy nawiązuje wprawdzie do całego art. 50c ust. 1, ale z zastrzeżeniem, że chodzi tylko o prace wykonywane pod ziemią i to świadczone stale oraz w pełnym wymiarze czasu pracy. Z kolei art. 39 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach odsyła do wymienionych w art. 50c ust. 1 prac wykonywanych na odkrywcę w kopalniach siarki i węgla brunatnego oraz w kopalniach otworowych siarki i także z zastrzeżeniem, że prace te muszą być wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przy czym nie odnosi się on do sytuacji ubezpieczonego w rozpoznawanej sprawie, który świadczył pracę w głębinowej kopalni węgla kamiennego i który właśnie z tytułu pracy w takiej kopalni domaga się obniżenia wieku emerytalnego. W uzasadnieniu wyroku z dnia 6 grudnia 2007 r., I UK 179/07 (OSNP 2009 nr 1-2, poz. 26), Sąd Najwyższy - interpretując art. 39 w związku z dawnym art. 36 ust. 1, którego odpowiednikiem jest w obecnie właśnie art. 50c ustawy o emeryturach i rentach - stwierdził, że

art. 39, określając przesłanki dopuszczalności obniżenia wieku emerytalnego dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., niespełniających warunków wymaganych do uzyskania górniczej emerytury na podstawie art. 34 (obecnie art. 50a), wymaga od ubezpieczonego spełnienia warunku co najmniej 5 lat pracy górniczej, o jakiej była mowa w art. 36 ust. 1 (obecnie art. 50c), wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Odesłanie w tym przepisie do pracy górniczej, o jakiej mowa w art. 36 ust. 1, nie oznacza odesłania do każdej pracy górniczej wymienionej w pkt 1-12, a jedynie do niektórych jej rodzajów, tych wykonywanych pod ziemią, a ponadto stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Użycie spójnika „i” oznacza, że między tymi elementami zachodzi koniunkcja, a więc nie jest dopuszczalne ich rozłączne traktowanie. Uwagi te odnoszą się także do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którzy wnioskuje o przyznanie prawa do świadczenia w oparciu o art. 46 w związku z art. 39 ustawy o emeryturach i rentach. Tym samym nie da się „zaliczyć” okresu służby wojskowej ubezpieczonego do okresu pracy górniczej, o której mowa w art. 39 pkt 1, skoro wprowadza on bardziej surowe wymagania dla uznawania pracy za górniczą, będącą podstawą do obniżania wieku emerytalnego, niż art. 50c tej ustawy wyjaśniający pojęcie „pracy górniczej” na potrzeby ubiegania się o emeryturę górniczą w rozumieniu art. 50a do art. 50f, o które to świadczenie nie występował ubezpieczony. Niezaliczenie spornego okresu skutkuje natomiast niewykazaniem przez ubezpieczonego minimalnego 5-letniego stażu pracy górniczej, o której mowa w art. 39 pkt 1, uprawniającego do obniżenia powszechnego wieku emerytalnego.

Ponadto Sąd Apelacyjny nadmienił, że o ile orzecznictwo Sądu Najwyższego pozwalałoby uwzględnić okres zasadniczej służby wojskowej do pracy w szczególnych warunkach, to jednak wówczas ubezpieczony musiałby spełniać łącznie wszystkie przesłanki z art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, w tym wykazać 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Redakcja art. 184 ust. 1 wskazuje, że również dla ubezpieczonego, którego wiek emerytalny podlega obniżeniu w oparciu o wymieniony w tym przepisie art. 39, warunkiem nabycia prawa do emerytury jest legitymowanie się na dzień 1 stycznia 1999 r. okresem pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w wymiarze

określonym rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r., wynoszącym 15 lat. Tymczasem nawet doliczenie do stażu pracy górniczej okresu służby wojskowej dałoby łącznie 6 lat, 4 miesiące i 20 dni, zamiast wymaganych 15 lat, podobnie jak doliczenie okresów zatrudnienia ubezpieczonego w charakterze spawacza i spawacza – ślusarza.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł ubezpieczony zaskarżając go w całości. Domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego.

Skargę kasacyjną oparto na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. zarzucając naruszenie:

1) art. 39 pkt 1 w związku z art. 46 w związku z art. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach przez błędną wykładnię i uznanie, że skarżący nie legitymuje się okresem 6 lat pracy górniczej, a zatem nie przysługuje mu prawo do wnioskowanego świadczenia wobec braku możliwości obniżenia ustawowego wieku emerytalnego określonego w art. 24 ust. 1b pkt 12 tej ustawy o 36 miesięcy, tj. 3 lata,

2) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów oraz nieprzestrzeganie kompetencji sądu odwoławczego i niespełnienie jego procesowej funkcji (art. 382 k.p.c.), w następstwie którego doszło do pominięcia istotnej części zebranego materiału oraz braku wyczerpujących ustaleń co do kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Zdaniem skarżącego dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy stosować przepisy obowiązujące w okresie odbywania tej służby. Zarówno na podstawie obecnych, jak i obowiązujących wcześniej przepisów okres zasadniczej służby wojskowej nie jest okresem zatrudnienia, a jego zaliczenie w stażu ubezpieczeniowego możliwe jest jedynie na podstawie odrębnego przepisu. Na przyjęcie takiej konstrukcji prawnej pozwalał art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony oraz rozporządzenie z dnia 22 listopada 1968 r. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13 (LEX nr 1385939),

stwierdził, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy. Skarżący podniósł, że nigdy nie twierdził, iż posiada 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach i nie domagał się przyznana świadczenia z tego tytułu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od skarżącego na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, mimo że nie wszystkie podniesione w niej zarzuty są trafne.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, a z urzędu bierze pod rozwagę wyłącznie nieważność postępowania. W myśl art. 398³ § 1 k.p.c. skarga kasacyjna może być oparta na zarzutach naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (pkt 1) oraz na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienia te mogły mieć wpływ na wynik sprawy (pkt 2). Pod pojęciem podstawy skargi kasacyjnej rozumie się konkretne przepisy prawa, które zostały w niej wskazane z jednoczesnym stwierdzeniem, że wydanie wyroku nastąpiło z ich obrazą. W razie oparcia skargi kasacyjnej na podstawie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. konieczne jest, aby - poza naruszeniem przepisów proceduralnych - skarżący wykazał, że konsekwencje wadliwości postępowania były tego rodzaju, iż kształtowały lub współkształtowały treść zaskarżonego orzeczenia.

W ramach tej właśnie podstawy skargi kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że w związku z tym, iż Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy *meriti* (art. 398³ § 3 k.p.c.), w postępowaniu tym nie może być w ogóle brany pod uwagę

zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i to także w powiązaniu z innymi przepisami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2015 r., I CSK 886/14, LEX nr 1811810; z dnia 10 czerwca 2014 r., I PK 309/13, LEX nr 1494015; z dnia 2 października 2013 r., II UK 66/13, LEX nr 1396080). Ponadto prawna motywacja tego zarzutu nie odpowiada materii prawnej zawartej w art. 233 § 1 k.p.c., skoro skarżący zarzuca Sądowi Apelacyjnemu jedynie odmienną kwalifikację prawną okresu odbywania przez niego służby wojskowej niż dokonana w sprawie przez Sąd pierwszej instancji.

Odnosząc się z kolei do zarzutu naruszenia prawa materialnego polegającego na błędnej wykładni art. 39 pkt 1 w związku z art. 46 w związku z art. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach przypomnieć trzeba, że istota niniejszego sporu sprowadza się do pytania, czy skarżący na dzień 1 stycznia 1999 r. posiadał co najmniej pięcioletni okres pracy górniczej, o którym mowa w art. 50c ust. 1 tej ustawy, wykonywanej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a przede wszystkim, czy do tego okresu pracy górniczej można zaliczyć okres odbywania przez niego zasadniczej służby wojskowej. Jak bowiem przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 stycznia 2017 r., II UK 566/15 (LEX nr 2209112), nabycie emerytury na podstawie art. 39 w związku z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach nie jest uzależnione od spełnienia przesłanki – wynoszącego na dzień 1 stycznia 1999 r. – 15 lat stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ale posiadania co najmniej pięcioletniego okresu pracy górniczej pod ziemią. Wobec powyższego osią sporu staje się ustalenie, czy okres odbywania przez skarżącego zasadniczej służby wojskowej, do której został powołany w okresie zatrudnienia w KWK C., może być potraktowany jako okres pracy pod ziemią, o której stanowi art. 50c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Rozstrzygnięcia tego problemu prawnego, jak uwypuklił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 sierpnia 2016 r., I UK 238/15 (LEX nr 2148646), poszukiwać należy nie na gruncie przepisów Rozdziału 3a Działu II ustawy o emeryturach i rentach, ale w obowiązujących w okresie odbywania przez skarżącego czynnej służby wojskowej przepisach ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony, a ściślej w art. 108 ust. 1, a następnie w art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 tej ustawy, które stanowiły, że pracownikowi, który

w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Treść powołanych przepisów wskazywała, że okres służby wojskowej traktuje się tak samo jak wykonywanie w tym czasie pracy przez pracownika. Jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktowano tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy.

W ramach problematyki kwalifikowania okresów pełnienia zasadniczej służby wojskowej jako okresów równorzędnych z okresami rzeczywistego wykonywania zatrudnienia na podstawie stosunku pracy do celów związanych z ustalaniem uprawnień pracowniczych w judykaturze formułuje się tezę, że generalnie zasadą jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Jeżeli pracownik wrócił do zakładu pracy, jego zatrudnienie przed służbą wojskową, okres służby wojskowej i okres pracy po służbie wojskowej traktowano tak, jakby to był nieprzerwany okres zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los. Problem wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia powinien być rozstrzygnięty na podstawie przepisów obowiązujących w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej. Okres służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu pracowniczego w tym momencie i z nim „ciągniony”. Aktualnie obowiązujące (odmienne) przepisy nie zmieniają tej oceny, jeśli zaliczenie okresu służby wojskowej nastąpiło z mocy prawa w dacie podjęcia zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej wobec spełnienia ku temu odpowiednich przesłanek (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 r., II PK 138/12, LEX nr 1619629 czy z dnia 17 maja 2012 r., I UK 339/11 i powołane tam orzeczenia). Przepis art. 108 ust. 1, a następnie art. 120 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony nadawał żołnierzom zasadniczej lub okresowej służby wojskowej szczególne uprawnienia, nakazując wliczenie czasu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w

którym żołnierz podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających nie tylko z Kodeksu pracy, ale także z przepisów szczególnych. Z przepisów tych wynikała zatem czytelna i językowo jednoznaczna zasada, że pracownikowi, który we wskazanym terminie po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Powołane przepisy statuowały zatem fikcję prawną, odnoszącą się do wszelkich (tak z zakresu prawa pracy, jak i zabezpieczenia społecznego - *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*) przepisów szczególnych.

Uwzględniając powyższą argumentację Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13 (OSNP 2014 nr 3, poz. 42 z glosą K. Antonowa, OSP 2014 nr 12, poz. 110), przyjął, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach). W ocenie Sądu Najwyższego pod rządem ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej i wydanego na jej podstawie (art. 108 ust. 4) rozporządzenia z dnia 22 listopada 1968 r. żołnierzowi zatrudnionemu przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem przed powołaniem do służby wojskowej oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Oznacza to, że w powyższych okolicznościach taki okres służby wojskowej jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach, ale także okresem

pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Innymi słowy, jeżeli zostały spełnione przez pracownika wskazane wyżej warunki powrotu do poprzedniego zatrudnienia zostaje zachowana tzw. ciągłość pracy, a okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby.

Kontynuacją tej linii orzeczniczej są wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 217/13 (LEX nr 1408683), z dnia 21 stycznia 2014 r., I UK 96/13 (LEX nr 1498597), z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 349/12 (LEX nr 1660824), z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13 (LEX nr 1466629), z dnia 5 sierpnia 2014 r., I UK 442/13 (LEX nr 1491097), z dnia 11 sierpnia 2016 r., II UK 319/15 (LEX nr 2113368), z dnia 25 stycznia 2017 r., II UK 628/15 (LEX nr 2242369) oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., III UZP 4/15 (OSNP 2015 nr 12, poz. 164), w której stwierdzono, że okres zasadniczej lub okresowej służby wojskowej odbytej w czasie od dnia 29 listopada 1967 r. do dnia 31 grudnia 1974 r. zalicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach) także w sytuacji, gdy ubezpieczony bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej pracował w szczególnych warunkach oraz po zwolnieniu z tej służby podjął w innym zakładzie pracy zatrudnienie niestanowiące pracy w szczególnych warunkach, jeżeli zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz w § 2-5, § 7 i § 8 rozporządzenia z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin. Również w późniejszej uchwale z dnia 14 lipca 2016 r., III UZP 9/16 (OSNP 2017 nr 2, poz. 20), Sąd Najwyższy uznał, że czas odbywania zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania art. 125 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w brzmieniu ustalonym w jednolitym tekście do zmiany tego przepisu z dniem 9 grudnia 1991 r. zalicza się - na warunkach określonych w tym przepisie - do okresu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy w zakładach wymienionych w załącznikach nr 2 i 3 do ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających

azbest (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.), wymaganego do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 tej ustawy w związku z art. 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy przypominał, że należy uwzględnić wartości konstytucyjne, w tym wynikający z art. 85 ust. 1 Konstytucji RP obowiązek obywatela polskiego obrony ojczyzny, a także art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, statuujące zakaz ustanawiania takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiekolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania przez niego publicznego obowiązku obrony ojczyzny oraz odwołał się do wyroku z dnia 22 czerwca 2016 r., III PK 119/15 (LEX nr 2117653), w którym Sąd Najwyższy dokonał uogólnienia kwalifikacji okresów pełnienia zasadniczej służby wojskowej jako okresów równorzędnych z okresami rzeczywistego wykonywania zatrudnienia w ramach stosunku pracy do celów związanych z ustalaniem uprawnień pracowniczych, formułując przy tym tezę, że generalną zasadą jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Okres takiej służby jest zatem okresem zaliczanym do pracowniczego stażu zatrudnienia i od chwili tego zaliczenia stanowi z nim jedność oraz dzieli w przyszłości jego los.

Podsumowując powyższe rozważania stwierdzić należy, że okres odbywania przez skarżącego zasadniczej służby wojskowej, do odbycia której został on powołany w trakcie zatrudnienia w kopalni KWK C. zalicza się do stażu pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ustawy o emeryturach i rentach. Z ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie wynika bowiem, że praca skarżącego, zarówno przed rozpoczęciem zasadniczej służby wojskowej i po zwolnieniu z niej, była pracą pod ziemią wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Zgodnie zaś z obowiązującym wówczas art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, okres odbytej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy. Wobec powyższego, wbrew odmiennemu stanowisku Sądu

Apelacyjnego, w rozpoznawanej sprawie nie mógł mieć zastosowania pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 grudnia 2007 r., I UK 179/07 (OSNP 2009 nr 1-2, poz. 26), który został sformułowany w odmiennym stanie faktycznym sprawy.

Mając na uwadze argumentację przedstawioną powyżej Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc